

tanár volt, állásából azért bocsátották el, mert megverte az egyik diákját; egy másik alkalommal felindultságában eltörte kisfia karját; visszaemlékezéseiből az is kiderül, hogy némi családi terheltséget is örökölt, amit csak tetézett mértéktelen alkoholfogyasztása. Éppen az alkoholizmus miatt labilissá vált egyénisége lesz a Panoráma ódon falai között lejátszódó borzalmak forrása.

Műfaji sajátosságnak számít, hogy a regényben nincsenek „üresjáratok”, a ritmikusan ismétlődő késleltetések is szervesen épülnek az események láncolatába; az idősk-váltások mindig funkcionálisak. A dőlő betűvel szedett részek túlmutatnak szövegekörnyezetükön, a bekövetkező eseményekre irányítják a figyelmet. A megjelenítésben fontos szerepet játszik az álom, a hallucináció, az érzelmi családás, a képzelet és a vízió. Meglepő, hogy időnként a regény „önmeghatározásra” is

törekszik, egy példa a sok közül: „A valószerűtlenségnek határai vannak; ez az egész kezdett szürreális bújócskára hasonlítani.”

A könyvben a fontosabb eseményeknek megvannak az előképei, mindegyik előtt a ragyogó kisfiú fantáziájában, melyek tragikus jelentőségüket csak később nyerik el. A regény szerkezetére ezért jellemző a szimmetrikus felépítés: ugyanazok az elemek (olykor ellenkező előjellel) előfordulnak a bevezető és a zárórészben: a katonát a meredség érzetéként is visszatér; a stigma egyrészt a test és a lélek sebezhetőségét jelenti, másrészt a rovarok vészjósló jelenlétét. Hallorann felbukkanása ugyancsak szimmetrikusan történik a szövegben, éppúgy, mint a *Danny* című fejezetre reflektáló *Tony*. Az *Arnyéksországnak* pedig az *Álomország* a megfelelője.

KONTRA Ferenc

MÉG EGYSZER: PAP JÓZSEF VERSEINEK MACEDÓN FORDÍTÁSÁRÓL

A Híd 1986. decemberi számában jelent meg Szilágyi Károly kollégabarátom kritikája — Ceruzajegyzetek egy összevetés nyomán —, amelyben Pap József verseinek macedón fordításairól (Jozsef Pap: *Zsiv predel*. Makedonszka revija, Szkopje, 1985). Köszönöm, hogy időt szentelt fordításaimnak az eredetivel való aprólékos összevetésére, de kénytelen vagyok reagálni néhány észrevételére.

Az *Allásfoglalás* c. versből tényleg „elsikkadt” a második versor: „Szálfaerős derekuk se”. Szerencsére a vers macedón fordítása előbb is megjelent (*Szovremenoszt*, 1984. 7—8. szám) a kimaradt verssorral — „Ni nivnata drenovita sztava” — együtt. Hasonló eset történt az *Aranyfonál* c. verssel, amelynek kötetbeli fordításából kimaradt az utolsó négy sor — „A gyengéd és törékeny / Lengyel János / Aranyfonalat / Az örökkévalóságba” —, amely fordításban így fest: „Szlabiót i krsliv / Janos Lengyel / Zlatna

niska / Vo vecsnoszt”. Ez is, beismérem, baj. Valamennyire megnyugtat, hogy ez a vers is integrálisan megjelent valamelyik jugoszláviai forradalmi versantológiában, és elhangzott a szkopjei rádióban is, ha ez vigasz lehet szerzőnek, fordítóknak.

Sajtóhiba továbbá a „brak” helyett a „bran” a *Tisza* fordításában. Ebben a versben viszont van egy szó, amit nem lehet macedónra lefordítani: a „tiszavirág”. A szerbeknél ez „tiskicvet”, a bolgároknál „jednodnevi cvet”-nek fordítják, amit én is átvettem. A „nyár derekát”-t így fordítottam: „kol-kot na letoto”, ami nem tetszik Szilágyinak, de nálunk is, érdekes, népi nyelvünkön ugyanez a jelentése, mint a magyarban, sőt költői szempontból is nagyszerűen hangzik. Tehát a „kolk” szó nálunk sem csak testrészt jelent, hanem valaminek a felét is. A franciák is azt mondják: quene de l' hiver, jelentése pedig: a tél farka, azaz vége. Maradjunk még a *Tiszánál*, melynek

utolsó verssorát („Mi meg álmodzunk”) így fordítottam: „Nasz ne nadoli szon blazsen”, aminek tulajdonképpen ugyanaz a jelentése, mint az eredetiben, csak más szavakkal, más költői kifejezéssel. De nem azt jelenti, ahogy Szilágyi értelmezi: „minket meg elnyom az áldott álom”, mert a „nasz ne nadoli” nem azt jelenti, hogy elnyom, hanem elvisz, elkap, elcsábít stb. Azaz: nem szunnyadásról, hanem merengésről van szó.

A *B. Sz. Gy. képei előtt* c. versben a „kezes világ”-ot valóban nem „szelíd világ”-nak fordítottam, ahogy pontosan megfelelne, hanem „racsniot szvet”-nek, mert arra gondoltam, hogy világát a festő kézzel formálja. Első asszociációmra „hallgatva” hagytam meg ezt a szép hibát, abban a reményben, hogy a szerző megbocsát, mert kaptunk egy erős metaforát, amely a festő életfilozófiáját s a festészet lényegét is kifejezi.

Végezetül pedig annyit, hogy egyáltalán nem értek egyet öreg barátommal, Radó Györggyel — nem is ér-

tem, Szilágyi miért idézi. — aki szerint a versfordítás a kompromisszumok művészete. Ellenkezőleg! Szerintem a versfordítás egy nagyszerű és ártatlan művészet, a szeretet, a barátság és a szépség művészete; nagy vállalkozás, nagy próba: Merészség. Én évek óta ugyanolyan szeretettel fordítom Pap József (és a többi vajdasági magyar költő) verseit, mint Petőfi, Arany, Ady, József Attila, Illyés, Juhász, Tandori stb. stb., mint Hugo, Verlaine vagy Szeferisz, Ritsosz verseit, arra a nyelvi ösztönökre hagyatkozva, ami gyerekkoromban alakult ki bennem, amikor a magyar nyelv szépségét, dússágát és nagyszerű tulajdonságait megismertem. Nem hagyatkozom semmilyen szótárra, ahogy Szilágyi gondolja, mert tudniillik nincs is magyar—macedón szótár. Ez a munka is, hej, egész biztosan rám vár. Ha sor kerül rá, akkor szívesen felkérem Szilágyi Károlyt is, legyen segítségemre.

Paszka! GILEVSZKI

S Z Í N H Á Z

MENYEGZŐ

Otromba, népbuító, ostoba, zagyva, gusztustalan előadás. Pedig láthatóan aktuális, politizáló, felrázó, fejbe kólintó kíván lenni. Csakhogy kidolgozatlan, következtelen, művészietlen: *eszközök és gondolatok szalmakazla*. Nem nyers szókimondása zavar, ez a kocsmához és a lümpenszereplőkhöz illik is, s azt is megértem, hogy megpróbálták, szűkségét érezték szlovénből bácskai magyarra változtatni Rudi Šeligo darabját, mert — elsősorban vidéki vendégszereplésekre gondolva — felismerték benne az öntudatra rázás lehetőségét. De az előadás készítői a tudatformálás legprimitívebb módját választották. S ahelyett, hogy

Rudi Šeligo: *Menyegző*. Szabadkai Népszínház. Fordító: Németh János. Rendező: Branko Brezovec. Jelmez: Bjanka Adžić-Ursulov. Dramaturg: Sziveri János. Zene: Murényi Mátyás. Színészek: Kovács Frigyes, Faragó Edit, Szel Péter, Ferenczi Jenő, Bada Irén, Dóró Emma, Arcson Rafael, Albert Mária és Sebestyén Tibor.